

TIEDONPUUTTEESTA PELOTTELUUN? HUOMIOITA URAANIUUTISOINNISTA

TONI EEROLA

Mediasta on tullut tärkeä ympäristöongelmien määrittelyn ja ympäristöpolitiikan näyttämö (Välvirronen 1996), jonka rooli korostuu ympäristökonflikteissa. Journalismi on merkittävä mielipiteiden muokkaaja.

Geologia on toisinaan esillä mediassa enemmän kuin voisi toivoakaan. Se ei aina tapahdu positiivisessa valossa. Geologia voidaan nähdä uhkakuvien tuottajana. Näitä ovat mm. tulivuorenpurkaukset, maanjäristykset, ilmastonmuutos, ydinjätteiden loppusijoitus ja uraanin etsintä. Kolme viimeistä ovat aiheita, jotka ilmasto-, ympäristö- ja energiakeskustelu ovat nostaneet pintaan.

Niin kutsuttu uraanikaivoskiista on yllättävän monitahoinen aihe ja sitä voi tarkastella monesta eri näkökulmasta. Median rooli on yksi näistä. Uraanin etsintä on herättänyt median mielenkiinnon erityisesti siihen liittyvän vastakkainasettelun vuoksi. Journalismin roolia uraanikohussa ovat käsitelleet Eerola (2008, 2009a), Hyytinen ja Nikkola (2008), Karasti (2008), Kauhanen (2008), Sarpo (2008) ja Heinonen (2009).

Vuosina 2006–2008 toimin uraaninetsinnän parissa Suomessa ja olin paljon tekemisis-

sä median kanssa, mikä opetti yhtä ja toista sen toimintatavoista. Useimmiten yhteistyö oli mutkatonta. Vaikka keskustelu on niistä päivistä laantunut, kommentoin tässä paria esimerkkiä uraaniuutisoinnista (Holopainen 2008, Saavalainen 2010). Samalla käsitellään uraanikohuun liittyvää uutisointia yleisesti ja oikaistaan joitakin keskustelussa esiintyviä väärinkäsityksiä. Tämä on ajankohtaista, koska jotkut asiat eivät näytä olevan selvillä kaikille kollegoillemme. Uusi kaivoslaki on myös eduskunnan käsiteltävänä ja maan mineraalistrategiaa ollaan laatimassa.

Uraaniuutisia

Holopainen (2008) uutisoi Namura Finland Oy:n radontutkimuksesta Kuusamon Kouvervaarassa ja sen aiheuttamasta uhkakuvasta alueen matkailulle. Artikkelia varten toimittaja haastatteli minua paikan päällä maastossa aamupäivällä. Sain tekstin luettavakseni ja kommentoitavakseni iltapäivällä. Tarkistusoikeyteni koski kuitenkin vain oman haastatteluni sisältöä. Ehdotin juttuun joitakin muita täsmennyksiä, mutta tähän ei suostuttu.

Saavalainen (2010) uutisoi Namura Finland Oy:n vetäytymisestä Suomesta ja uraa-

ninetsinnän hiipumisesta maassamme. Artikkelissa oli joitakin virheitä, joita esiintyy uraanuuutisoinnissa systemaattisesti. Valitettavasti Helsingin Sanomat ei julkaissut vastinetani. Se antoi pohjan tälle katsaukselle.

”Kaivosvaltaus”(?)

Saavalainen (2010) kirjoitti ”kaivosvaltauksista”. Tämä on aktivistien ja toimittajien yleisesti käyttämä termi. Se ei ole kuitenkaan kaivoslain tai alan ammattilaisten tuntema. Kaivosta ei voida ”vallata”, eikä valtaus ole kaivos. Valtaus on kaivoslain mukainen tutkimuslupa. Se oikeuttaa vain malminetsintään. Malminetsintä ja kaivos ovat siis eri asioita, eikä niitä pidä sekoittaa keskenään. Ensimmäinen ei välttämättä johda toiseen. Terminä ”kaivosvaltaus” onkin harhaanjohtava. Sen ovat luooneet uraanin etsintää vastustavat aktivistit propagandaansa varten, kuten Sarpo (2008) osoittaa gradussaan Itä-Uudenmaan uraanikaivosten vastaisesta liikkeestä. Kaivos-etuliitettä käyttämällä (kaivoshanke, -valtaus-, -varaus) luodaan pelkoa ja sekaannusta, koska kaivosta pidetään ehdottamana uhkana (Sarpo 2008). Toimittajat käyttävät termiä kuitenkin kritiikittömästi.

Väliverroksen (1996) mukaan ympäristöongelmien nimeäminen iskevällä, konkreettisella, huomiota herättävällä nimellä voi auttaa itse ongelman läpilyönnissä. Jos puhuttaisiin vain uraaninetsinnästä, se ei olisi yhtä selkeästi käsitettävissä kuin kaivos. Kyse on myös journalismin ekonomiasta: käyttökelpoinen nimi mahtuu sanomalehden otsikolle varattuun tilaan (Väliverroksen 1996).

Malminetsintää ei kuitenkaan kannata vastustaa kaivokseen liittyvin argumentein. Valtauksia myöntäneet Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) ja Korkein hallinto-oikeus (KHO) pitävät niitä käytännössä ja lainsäädännössä eri asioina (ks. Karasti 2008). Kai-

voksen mahdollisuus ja sen vaikutukset eivät siis riitä perusteiksi malminetsinnän (valtauksen) kieltämiseksi. Ne ovat ajankohtaisia vasta kaivospiiriä haettaessa, jolloin ne voidaan ottaa huomioon päätöksenteossa. Valtaus myönnetään, jos sen edellytykset täyttyvät. Valituksilla voidaan viivästyttää valtauksen myöntämistä, jolloin sitä pelkäävät joutuvat elämään epävarmuudessa pidemmän ajan. Suomelan (2008) mukaan KHO:n päätös mm. Kouvervaaran suhteen muodostaa pohjan uusien uraanivaltaushakemusten käsittelylle.

Valtaushakemusten käsittelyaika

Saavalainen (2010) mainitsee taantuman Namura Finland Oy:n Suomesta vetäytymisen syyksi. Toinen, mainitsematon syy on valtaushakemusten pitkä käsittelyaika. Kouvervaaran uraanivaltauksen myöntämistä piti odottaa kaksi vuotta. Muita hakemuksia oli odotettu viime vuoden loppuun asti jo kolmatta vuotta. Kaksi myönteistä päätöstä päätyivät kilpailijoille (Paukkajanvaara ja Nuottijärvi), mutta muita päätöksiä ei oltu saatu Namuran vetäytymiseen mennessä.

Pitkä valtauspäätösten odotusaika aiheuttaa yrityksissä, ammattilaisissa, asukkaissa ja kunnissa turhautumista ja epävarmuutta. Pienillä yhtiöillä ei ole sellaiseen varaa. Ne vetäytyvät ja investoivat muualle, kuten Namura teki. Tilanne suosiikin suuryrityksiä. Namuran vetäytymisen johdosta Suomen luonnonsuojeluliiton Kainuun ympäristönsuojelupiirin Tarja Leinonen juhli kuitenkin ”erävoittoa” (Saavalainen 2010). Ilo loppui lyhyeen. Talvivaaran kaivoksen suunnitelma uraanin talteenottoon nikkelin sivutuotteena aiheuttaa uutta mietittävää. Taas Namuran jättämän tyhjiön täyttävät toiset yritykset viimeistään taantuman taittuessa. Toivottavasti ne jatkoivat Namuran harjoittamaa avointa, tiedotta-

vaa, keskustelemaa ja paikalliset huomioon otavaa linjaa.

Saavalaisen (2010) mukaan maassamme on nyt 5 uraanivaltausta ja 3 uraania etsivää yritystä. Ruotsissa vastaavat luvut ovat 11 ja 18 (Mining Journal 2009); Ruotsissa etsitään uraania viidenneksi eniten maailmassa Australian, Kanadan, USA:n ja Mongolian jälkeen. Uraani aiheuttaa meillä kuitenkin suuria tunteita ja valtaushakemuksia käsitellään suurella huolella. Onko uraani täällä jotenkin ”vaarallisempaa”, vai olemmeko kenties ”valistuneempia”, koska sitä täällä vastustetaan?

Valtausten koko

Namura Finland Oy ei ”vallannut isoja alueita”, kuten Saavalaisen (2010) haastattelema Tarja Leinonen väittää. Yritykselle oli myönnetty valtaus vain Kuusamon Kouvervaaraan. Sen koko oli 180 ha. Muut, pienemmät alueet olivat haussa. Ainoastaan Enon ja Kontionlahden valtaushakemusta voidaan pitää suurehkona. Suomen mittakaavassa Namuran hakemat valtausalueet olivat kuitenkin pienehköjä tai keskikokoisia. Muiden alkuaineiden etsintään haetut tai olemassa olevat valtaukset saattavat olla moninkertaisia näihin verrattuna (ks. GTK 2010). Uraanin ollessa kyseessä sana ”suuri” tekee asiasta kuitenkin jännittävämmän tai joillekin jopa uhkaavan. Muuhun maankäyttöön tai tyypilliseen suomalaiseen maanomistukseen verrattuna valtausalueet voivat kuitenkin olla mittavia.

Toisena esimerkkinä mittakaavaharhasta Holopainen (2008) esitti kartan uraanivaltausten tilanteesta Pohjois-Suomessa. Kartta antaa vaikutelman siitä, että valtausalueet katkaisivat kokonaisten kuntien alueita. Näin ei suinkaan ole. Tällä tavoin tilanne saadaan kuitenkin näyttämään joillekin dramaattiselta.

Kuten Osmo Kaipainen totesi Saavalaisen (2010) haastattelussa, vasta tutkimusten avulla

on mahdollista rajata kiinnostava alue tarkemmin. Turhista alueista luovutaan. Uutta hakemusta varten Kouvervaarankin aluetta supistettiin radontutkimuksen tulosten perusteella. Tutkimukset eivät aiheuttaneet dramatiikkaa. Ne tehtiin hyvässä yhteisymmärryksessä asukkaiden kanssa, paikallista yrittäjää ja työvoimaa käyttäen. Ja toisin kuin Holopainen (2008) väliotsikoi, radontutkimusta ei tehty ”salassa”, vaan maanomistajia oli tiedotettu kirjeitse.

Kaivoslain uudistus

Saavalainen (2010) käsitteli myös kaivoslain uudistusta. Uudessa kaivoslaissa aiotaan antaa kunnille päätävävaltaa mm. valtausten ja kaivospiirien myöntämiseen. Ei voida kuitenkaan olettaa, että suuria, pitkän tähtäimen investointeja tehtäisiin kulloinkin vallitsevien poliittisten tuulien mukaan. Oikeudellisen legitimitetin perusvaatimuksia on, että kansalainen tai toiminnanharjoittaja voi luottaa siihen, että viranomaisten valitsemat linjaukset ovat vakaita (Karhu ja Määttä 2010). Kunnille mahdollisesti annettava oikeus kieltää uraanikaivoksen perustaminen saattaa myös ajaa yleisen edun edelle.

Uuden kaivoslain vaikutuksia ei ole arvioitu. Se vaikeuttanee myös muuta malminetsintää ja kaivos Hankkeita. Jotta maamme olisi jatkossakin kaivosinvestoinneille houkutteleva, tarvitaan selkeitä pelisääntöjä ja nopeaa hakemusten käsittelyä. Se on kaikkien etu. Toivottavasti uusi kaivoslaki selkeyttää asioita, eikä sotke niitä entisestään.

Haittaako uraaninetsintä matkailua?

Holopaisen (2008) mukaan Kuusamossa pelätään uraaninetsinnän haittaavan matkailua alueella. Vastustajien mukaan jo tieto siitä pi-

laisi kunnan matkailuimagon (Kuusamon kaupunki 2007, Hyytinen ja Nikkola 2008, Karasti 2008). Näin ei ole kuitenkaan käynyt (Eerola 2009b): Ruka-Kuusamo matkailuyhdistyksen (2009) tilastojen mukaan matkailu on kasvanut Kuusamossa sekä Kouvervaaran valtauksen hakuprosessin aikana että sen myöntämisen ja uraaninetsinnän alkamisen jälkeen. Matkailuun halutaankin investoida enemmän ja työpaikkojen määrän ennustetaan kasvavan (Holopainen 2008). Holopainen (2008) osoittaa Tilastokeskuksen tilastoihin viitaten, että matkailijamäärät ovat kasvaneet myös muualla Kainuussa, vaikka alueella oli useita muitakin uraanivaltaushakemuksia viireillä. Aihe on kuitenkin ollut esillä mediassa vuoden 2006 alusta lähtien, useimmiten negatiivisessa valossa (Eerola 2008, Hyytinen ja Nikkola 2008, Heinonen 2009). Uraaninetsinnän kielteisestä vaikutuksesta alueen matkailulle tai imagolle ei näin ollen ole näyttöä. Hokkasen (2008) mukaan kyseessä onkin tyyppillinen NIMBY-mielipide. Sitä on käytetty myös ydinjätteiden loppusijoituksen vastustamisessa (ks. Viinikainen 2004, Hokkanen 2008).

Australiassa uraanin etsintä on lisännyt matkailua erämaassa, kun teitä ja muuta infrastruktuuria on rakennettu (Buckley 1982). Edes uraanikaivokset eivät poissulje matkailua; uraanipaikkakuntia on matkailukohteina USA:ssa (Amundson 2004), Kanadassa (Parsons ja Barsi 2001) ja Australiassa (Buckley 2002). Jopa itse uraanikaivokset toimivat matkakohteina ja niiden radonpitoisuudet voivat olla alhaisempia kuin muissa geomatkailun kohteissa, kuten luolissa (Poncela et al. 2004, Olszewski et al. 2005).

Jos uraaninetsinnän vastustajat ovat aidosti huolissaan siitä, että ”jopa tieto tästä haittaa matkailua”, pitää heidän mieltä kampanjastrategiaansa uudestaan. Aiheeton pelottelu voi karkottaa matkailijoita. Propaganda saattaa

kääntyä itseään vastaan. Se on vastuutonta toimintaa, josta matkailuyrittäjien kannattaisi huolestua.

Uraanikaivosten vaarallisuus

Saavalaisen (2010) haastatteleva Tarja Leinonen puhuu ”uraanikaivosten vaarallisuudesta”. Modernien uraanikaivosten vaarallisuus on vastustajien fantasiaa. Heidän esittämänsä esimerkit ovat entisistä sosialisti- ja kehitysmaista sekä ennen 1980-lukua toimineista kaivoksista. Yhdelläkään teollisuudenhaaralla ei tuolloin ollut minkäänlaista ympäristövastuuta missään päin maailmaa.

Nykyiset, hyvin hoidetut uraanikaivokset ovat turvallisia (Colpaert 2006). Vastustajien esittämät ongelmat johtuvat sekä väärinkäsityksistä että liioittelusta; uraanialueilla on luonnostaan säteilyä ja radonia ja urania tavaataan pohjavedessä – ne eivät lisääny kaivoksen, saatikka sitten uraanin etsinnän vuoksi.

Uraanin etsinnällä ei ole sellaisia ympäristövaikutuksia, joista pitäisi olla huolissaan (Mustonen et al. 2007). On tärkeää erotella, mikä on merkittävää ja vahingollista. Taas ydinvoiman, -aseiden ja -jätteiden loppusijoituksen vetäminen uraanikaivoskeskusteluun on turhaa retoriikkaa (ks. Tarja Leinosen haastattelu, Saavalainen 2010). Sarpo (2008) suosittelee keskittymistä uraanikaivosten vastustamiseen; sillä voidaan saada suurempaa kannatusta kuin muiden ydinvoimaan liittyvien asioiden käsittelyllä.

Pohdintaa

Uraanikaivoskiistassa ja sitä koskevassa tutkija-aktivismissa (ks. Eerola 2009c) ja uutisoinnissa nähdään sidosryhmien tiedon puutetta geologiasta ja kaivostoiminnasta. Se tulee ilmi Holopaisen (2008), Hyytisen ja Nikkolan (2008), Karastin (2008), Kauhasen (2008),

Litmasen (2008), Sarpon (2008), Kainulaisen (2009) ja Saavalaisen (2010) kirjoituksissa ja aktivistien puheenvuoroissa. Eerolan (2008) mukaan tietämättömyys geologiasta ja kaivos-toiminnasta on yksi syy uraanikohuun. Taus-talla on kuitenkin myös poliittisia ja taloudel-lisia intressejä.

Burdgen ja Vanclayn (2004) sekä Karas-tin (2008) mukaan tietämättömyys luo väärinkäsityksiä ja pitää yllä spekulatiivisia huhuja ja ristiriitoja, nimby-kiistojen tunnusomaise-na piirteenä (ks. Kopomaa et al. 2008). Hyy-tisen ja Nikkolan (2008) mukaan uraanin (ole-tetulla) kaivamisella ja siihen liittyvällä tiedot-tamisella on myös mediassa lähes poikkeuk-setta negatiivinen sävy. Vastustajat osaavat tuo-da näkökohtansa esille mediassa paremmin kuin geologit ja kaivosteollisuus (Heinonen 2009). Mediaa myös kiinnostaa aiheen dra-matisointi ja vastakkainasettelu (ks. esim. Holopainen 2008), jolloin se voi lisätä epä-luottamusta kiistan osapuolten välille (Pelto-nen ja Litmanen 2008). Helsingin Sanomien päätoimittaja Reetta Meriläinen toteaa, että ”ristiriidattomat asiat ovat harvoin uutisia. Poikkeamat ja draama nousevat uutisiksi” (Kuokkanen 2010).

Hyytinen ja Nikkola (2008) myöntävät, että tiedon puute vaikuttaa asenteisiin, sillä ihmisiä on helpompi manipuloida. Sarpo (2008) tuo tämän esiin tarkastellessaan Itä-Uudenmaan uraanikaivoksia vastustavan liik-keen propagandaa ja mobilisaatiota. Tiedon puute lisää myös epävarmuutta ja aiheuttaa huolta tulevasta sekä pelkoa (Hyytinen ja Nik-kola 2008), varsinkin jos ihmisiä samalla pe-lotellaan (Eerola 2008).

Väliverrosen (1996) mukaan ympäristön-muutoksia käytetään aikaansaamaan sosiaali-sia pelkoja ja uhkia, etenkin Tšernobylin ydin-voimaonnettomuuden jälkeen. Näitä uhkaku-via rakentavat mm. tiedotusvälineet, jotka tyy-pillisesti käsittelevät erilaisia tapahtumia ja

prosesseja onnettomuuksina, uhkina ja riskei-nä (Väliverronen 1996). Nämä tekijät tuotta-vat terminologisia sekaannuksia, katastrofaa-lisia mielikuvia ja viljejä mielipiteitä muissa-kin ympäristöasioissa (Nicholson-Cole et al. 2005, Liverman et al. 2008). Lyytimäki (2008) kuitenkin puolustelee median dramatisointia ja kärjistyksiä: ”näitä voidaan myös pitää pä-tevinä, arkikielelle käännettyinä tulkintoina tutkijoiden perussanomasta”. Uraanikohussa tämä riippuu tietysti siitä, keitä pidetään ”tut-kijoina” ja ”asiantuntijoina”. Uraanin etsinnän suhteen voidaan puhua myös *säteilypelosta*, jossa kaikkeen radioaktiivisuuteen viittaavaan suhtaudutaan epärationalisen pelokkaasti (esim. Jaworowski 1999). Tämä voi vaikuttaa myös toimittajien ja median suhtautumiseen aiheeseen.

Kauhasen (2008) ja oman kokemukseni perusteella voidaan osoittaa, ettei toimituksil-la useinkaan ole asiantuntemusta uraanikohun tasapainoiseen käsittelyyn. Siksi toimittajien-kin olisi pyrittävä tiedottamaan, neutraaliin ja objektiiviseen lähestymistapaan asiavirheiden, omien tulkintojen ja kannanottojen välttämiseksi. Asian käsittely riippuu kuitenkin paljon toimittajan ja toimituksen asenteesta. Esimer-kiksi Kuusamon paikallismedia on uutisoinut Kouvervaaran tutkimustoimista puolueetto-masti (esim. Härme 2007, 2008). Se hälvensi pelkoja ja ennakkoluuloja paikallisesti. Tämä osoittaa, että aiheesta on mahdollista uutisoi-da dramatisoimatta ja pelkoja lietsomatta. Kauhasen (2008) pitää tällaista kuitenkin pa-heksuttavana. Kuopion piispa Wille Riekkinen kutsuu tätä ”postikonttorijournalismiksi” (Sallinen 2008). Kauhasen (2008) myös sukupuolittaa ”hyvän” ja ”huonon” uraaniiu-tisoinnin. Hänen mukaansa kokemattomat nuoret naistoimittajat tekevät Karjalaiseen uraanin etsinnästä kriitikköitä ja kaivosyh-tiöitä myötäileviä juttuja. On myös mielen-kiintoista, että Kauhasen (2008) ja Sarpon

(2008) näkemykset Helsingin Sanomien roolista uraanituotannossa ovat vastakkaiset.

Tiedottamisen puute aiheuttaa nimby-ilmiön syntyminen (ks. Kopomaa et al. 2008). Karastin (2008) mukaan kuusamolaiset aktivistit kritisoivat TEMiä ja pitivät tätä ja Namura Finland Oy:tä epäluotettavina ja kasvottomina tahoina. Karasti (2008) pitääkin tärkeänä kaivosyhtiöiden ja viranomaisten parempaa tiedottamista ja yhteydenpitoa vastaavia konflikteja ehkäisevinä keinoina. Tämän tunnustavat myös kuusamolaiset aktivistit, matkailuyrittäjät ja maanomistajat (Hyytinen ja Nikkola 2008, Karasti 2008). Peltosen ja Litmasen (2008) mukaan pelkkä tiedon lisääminen konfliktin käynnistymisen jälkeen ei yleensä enää auta ratkaisemaan sitä, vaan silloin pitäisi pyrkiä vuorovaikutteiseen suunnitteluun, varsinkin jos kyseessä on kaivoshanke (Burdge ja Vanclay 2004). Viinikaisen (2008) sekä Peltosen ja Litmasen (2008) mukaan hankkeen ehdottajan ei pidä myöskään lähteä väittelemään lehtien palstoilla. Se on parempi tehdä esim. kuulemistilaisuuksissa ja vastustajien järjestämissä tilaisuuksissa tai henkilökohtaisissa tapaamisissa. Kansalaisten tiedon puutteeseen olisi vastattava tiedolla. Malminetsinnässä tiedotus olisi tehtävä paikallismediassa maanomistajille ja kunnanhallinnolle ennen valtauksen hakemista, mutta varauksen ollessa voimassa (Eerola 2009d). Kouvervaarassa tämä oli jo myöhäistä kun tulon Namuran palvelukseen.

Yhteenveto

Uraanikaivoksia vastustava liike on vallannut julkisuudessa paljon tilaa. Se on kuin yhdysvaltalainen teekutsuliike: uusi, vaikuttaa laajalta eikä sen tarkasta olemuksesta saa selvää.

Uraanituotanto on seurannut pitkälti uraanikaivosten vastustajien näkemyksiä. Media tuntuu antautuvan helposti propagandan

vietäväksi. Ideologiastaan riippuen, joihinkin toimittajiin saattaa päteä sama kansalaisliikkeiden kritiikintön ihannoiti, jota tavataan joillakin humanististen tieteiden aloilla (ks. Eerola 2009c). Toimittajakin voi näin ottaa aktivistin roolin (ks. esim. Kauhanen 2008). Helsingin Sanomien päätoimittaja Reetta Meriläinen toteaa, että ”asioihin sisältyy usein eettinen kytke: tullaan alueelle, jossa jokin on laillista, mutta se voi silti olla väärin. Kyse ei useinkaan ole provokaatiosta vaan voimasta, jolla jokin asia halutaan julki. Jollei se herätä viranomaisia, käytetään kärjistystä tyyliskeinona” (Kuokkanen 2010). Monitahoisten kysymysten subjektiivisuudesta huolimatta toimittaja saattaa ottaa tuomarin roolin ja päättää, mikä milloinkin on ”eettistä”. Se on kovasti muodissa. Useimmiten toimittajat kuitenkin pyrkivät lisäämään aiheen kiinnostavuutta. Heinosen (2009) mukaan geologien tulisi tuntea tätä median toimintakulttuuria ja periaatteita paremmin sekä oppia hyödyntämään niitä.

Toimittajat tekevät juttuja monenlaisista aiheista. Valitettavasti heillä ei ole kuitenkaan asiantuntemusta tietää, mikä uraanikaivoksissa on totta ja mikä fantasiaa. Ei voida myöskään olettaa, että toimittajilla olisi uraanin etsinnästä sellaista tietoa, jonka avulla voisi erottaa tarkoitushakuinen pelottelu faktoista. Heillä ei ole myöskään aikaa perehtyä aiheeseen. Jutut tehdään haastattelujen ja käsillä olevan aineiston perusteella. Median hektisessä maailmassa toimittajat tekevät kuitenkin omat tulkinsa ja johtopäätöksensä. Toimittajan oma kanta painaa paljon siinä, millaiseksi juttu muodostuu. Näin aktivistien mediassa esittämä dramatisointi, liioittelu ja väärinkäsitykset tekevät asiasta usein jännittävämmän, kuin mitä se itse asiassa on. Tämä voi lisätä pelkoa uraaninetsintää kohtaan. Lisäksi median toistaessa tarpeeksi jotakin asiaa rakennetaan myyttejä, jotka muuttuvat ”totuuksiksi”, huo-

limatta niiden luonnontieteellisistä perusteista. Ihmiset muodostavat mielikuvansa ja mielipiteensä pitkälti median antamien tietojen valossa (Väliverronen 1996).

Toimittajat eivät useinkaan tarkista faktoja puolueettomilta alan asiantuntijoilta, varsinkin geologeilta. Heinosen (2009) mukaan media ei luota näihin tai ei näe heitä asiantuntijoina. Geologit eivät myöskään hakeudu helposti julkisuuteen alaansa koskevissa asioissa (Heinonen 2009). Eerola (2009a) esitteli syitä tähän. Geologit eivät myöskään osallistu yhteiskunnalliseen keskusteluun, silloinkaan, kun se koskee heidän omaa alaansa. He saattavat jopa vieroksua tätä. Sanavalmiita geologeja saattaa seikkailla jännityskirjallisuudessamme, mutta ei oikein muualla kuin fiktiossa. Nykyisessä kontekstissa geologit ovat yleensä varovaisia ja asiallisia, pysyen faktoissa. Valitettavasti sillä ei aina pärjää, koska se ei kiinnosta ketään. Vastustajat tietävät tämän. Pahimmassa tapauksessa katsomme sivusta, kun muut puhuvat alastamme. Uhkakuvat ovat aina kiinnostavampia.

Jos kaivosteollisuuden sidosryhmillä ei ole tietoa geologiasta ja kaivostoiminnasta ja niiden tarpeellisuudesta, kaivosalan pitäisi katsoa peiliin. Geologit eivät kerro alastaan ja itsestään muille julkisesti. On turha odottaa, että sitä tultaisiin meiltä kysymään. Kaivosyhtiöillä ja geologisella yhteisöllä onkin paljon työsarkaa tilanteen korjaamiseksi ja toimintansa ympäristö- ja yhteiskuntavastuun ja hyväksytävyyden saavuttamiseksi. Hiljaisuus ei ole hyödyksi, vaan niiden pitäisi hakea kontaktia paikallisiin ja tiedottaa aikeistaan jo toimintansa alkuvaiheessa (Eerola 1996, 2008, 2009d, Hyytinen ja Nikkola 2008, Karasti 2008, E & MJ 2009, Halliday 2009, Sullivan 2009). Siten voidaan välttää monia ongelmia, joita uraanin etsinnässä on kohdattu. Ympäristökysymyksissä tiedotuksen tarve koskee koko geolaa (ks. Liverman et al. 2008).

SUMMARY: From ignorance to intimidation? Notes on uranium news

Media has an important role in environmental issues. Some geologically related environmental topics have received journalistic attention during the last years in Finland. Those are the climate change, disposal of nuclear waste and uranium exploration. The last one has attracted media attention especially because of conflict caused by opposition to this activity in some regions. The news often follows the opponents' views, who intimidate people with impacts of possible uranium mines, although the issue is mineral exploration. This can cause fear in population. There is also a general lack of information about geology and mining activities, which is reflected by news and opponents' discourse.

This article deals with couple of recent Finnish news on uranium, analysing the related attitudes in media in the country. It also comments some misunderstandings common in journalism on this environmental conflict in Finland.

Viitteet

- Amundson, M.A. 2004. Yellowcake towns. Uranium mining communities in the American West. Boulder, University Press of Colorado, 232 s.
- Buckley, R.C. 1982. Energy exploration in the Australian arid zone: constraints and environmental consequences. *Environmental Geochemistry and Health* 4, 26–29.
- Buckley, R. 2002. World heritage icon value. Contribution of world heritage branding to nature tourism. Canberra, Australian Heritage Commission, 29 s.
- Burdge, R.J. & Vanclay, F. (2004) Sosiaalisten vaikutus-

- ten arvioinnin käytäntö ja tulevaisuus. Teoksessa: Sairinen, R. ja Kohl, J. (toim.). Ihminen ja ympäristön muutos. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin teoriaa ja käytäntöjä. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 87. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Otamedia Oy, Espoo. 41–65
- Colpaert, A. 2006. The forgotten uranium mine of Paukajänvaara, North Karelia, Finland. *Nordia Geographical Publications* 35: 31–38.
- E & MJ 2009. Sustainable development initiatives gain momentum in mining. *Engineering & Mining Journal* 09/2009: 28–34.
- Eerola, T. 1996. Kaivostoiminta ja geotieteistä tiedottaminen. *Geologi* 48: 111–113.
- Eerola, T. 2008. Uranium exploration, non-governmental organizations, and local communities. The origin, anatomy, and consequences of a new challenge in Finland. *Estonian Journal of Earth Sciences* 57: 112–122.
- Eerola, T. 2009a. Geologit kivestä ulos! Tieteessä tapahtuu, 8: 45–46.
- Eerola, T. 2009b Kouvertaaran ”uraanikaivoshankkeen” vaikutus matkailuun Kuusamossa: faktaa vai fiktiota? Maantieteet muutoksessa. Maantieteen päivät Oulussa 6–7.11.2009. *Nordia tiedonantoja* 2: 17.
- Eerola, T. 2009c. Onko propaganda tiedettä? Uraaninetsintää vastustavien aktivistitutkimusten tarkastelu. *Geologi* 61: 44–52.
- Eerola, T. 2009d. Sidosryhmätoiminta malminetsinnässä (geo-antropologisia kokemuksia kentältä). Teoksessa: Ojala, J., Lahti, M. ja Heikkinen, E. (toim.). Kaivoksen perustaminen: etsinnästä jatkohoitoon – mitä se vaatii. Vuorimiesyhdistyksen geologijaoston laivaseminaari 2009 Viking Mariella, 16–17.2.2009. Vuorimiesyhdistyksen julkaisuja, B89: 43–46.
- GTK 2010. GTK Active Map Explorer (<http://geomaps2.gtk.fi/activemap/>).
- Halliday, P. 2009. Giving publicly. *Mining Journal*, March 13: 2.
- Heinonen, A. 2009. Geotieteellisen viestinnän viitekehys, ongelmia vapailla mielikuvamarkkinoilla. *Geologi* 61: 39–41.
- Hokkanen, P. 2008. Kansalaisosallistumisen ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Akateeminen väitöskirja, Poliittikan tutkimuksen laitos, Tampereen yliopisto. *Acta Universitatis Tamperensis* 1285, 323 s.
- Holopainen, H. 2008. Kuusamo pelkää matkailun tyrehyvän uraaniin. *Helsingin Sanomat* 24.07.2008: A 9.
- Häme, M. 2007. Malmirikas vyöhyke kulkee Kouvertaaran yläosassa. *Koillissanomat* 08.06.2007: 7.
- Häme, M. 2008. Kouvertaaran radontutkimus saatu valmiiksi. *Koillissanomat* 11.07.2008: 3.
- Hyytinen, S. ja Nikkola, K. 2008. Uraanikaivoshankkeen ennakoitavat vaikutukset Kuusamon matkailuun. Matkailututkimuksen proseminaari/kandidaatintutkielma. Lapin yliopisto, Kauppatieteiden ja matkailun tiedekunta, 48 s. + liitteet.
- Jaworowski, Z. 1999. Radiation risk and ethics. *Physics Today* 52: 24–29.
- Kainulainen, P. 2009. Geology vs. theology? Uranium prospecting and theological arguments in Northern Carelia 2006–2009. In: Abstracts, 2nd International Conference on European Forum for the Study of Religion and the Environment, Turku, Finland, 14–17 May 2009, <https://www.abo.fi/student/papabs>.
- Karasti, O. 2008. Uraania Kuusamon Kouvertaaraasta? Tutkimus uraanin etsinnästä paikallisten asukkaiden ja työ- ja elinkeinoministeriön virkamiesten näkökulmista. Julkaisematon pro gradu -tutkielma. Yhdyskuntatieteiden laitos, Tampereen yliopisto, 90 s. liitteet. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03440>
- Karhu, J. ja Määttä, T. 2010. Ympäristö- ja luonnonvaraoikeudelliset sääntelytekniikat ja legitimizeetti. Teoksessa: Rannikko, P. ja Määttä, T. (toim.). Luonnonvarojen hallinnan legitimizeetti. Tampere, Vastapaino, 57–83.
- Kauhanen, H. 2008. Vaikeneminen on uraania. Valta, ideologia ja organisoitu vastuuttomuus Helsingin Sanomien ja Karjalaisen uraanikaivoskirjoittelussa vuosina 2006 ja 2007. Julkaisematon pro gradu -tutkielma, Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto, 122 s.
- Kopomaa, T., Peltonen ja L. Litmanen, T. 2008. Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta. Helsinki, Gaudeamus, 303 s.
- Kuokkanen, K. 2010. ”Ristiriidattomat asiat ovat harvoin uutisia”. *Helsingin Sanomat* 18.03.2010: A7.
- Kuusamon kaupunki 2007. Kuusamon kaupunki haluaa jäädyttää uraaniin liittyvät varaus- ja valataushankkeet. <http://www.kuusamo.fi/Resource.phx/sivut/sivut-kuusamo/hallinto/puheet2007.htm>
- Litmanen, T. 2008. Uraanikaivoksien vastustaminen. Paikallistason nimbyilyä vai transnationaalista liikehdintää geopolitiikkaan ja globalisoituneen talouden muutoksiin Teoksessa: Koponen, T., Peltonen, L. ja Litmanen, T. (toim.). Ei minun pihalleni! Paikalliset kiistat tilasta. Helsinki, Gaudeamus, 123–152.
- Liverman, D.G.E., Pereira, C.P.G ja Marker, B. (toim.). *Communicating environmental geoscience*. Lon-

- don, Geological Society Special Publication 305, 214 s.
- Lyytimäki, J. 2009. Jälkeemme vedenpaisumus? Ilmastomuutoksen ja merien suojelun ekologiset kynnyksarvot. Helsinki, Gaudeamus, 271 s.
- Mining Journal 2009. Exploration and mining in Sweden. Supplement to the Mining Journal February/2009, 11 s.
- Mustonen, R., Ikäheimo, T., Kurttio, P., Vesterbacka, P., Nikkarinen, M., Tenhola, M. ja Äikäs, O. 2007. Uraanimalmien koelouhinnan ja -rikastuksen ympäristövaikutukset (URAKKA). Säteilyturvakeskuksen ja Geologian tutkimuskeskuksen projektiryhmän loppuraportti ympäristöministerölle. Helsinki, GTK, STUK, 42 s.
- Nicholson-Cole, S.A. 2005. Representing climate change futures: a critique on the use of images for visual communication. *Computers, Environment and Urban Systems* 29: 255–273.
- Olzewski, J., Chru[ć]cielewski, J. ja Jankowski, J. 2005. Radon on underground tourist routes in Poland. *International Congress Series* 1276: 360–361.
- Parsons, G.F. ja Barsi, R. 2001. Uranium mining in Northern Saskatchewan: a public-private transition. Teoksessa: MacMahon, G. ja Remy, F. (toim.). *Large mines and the community*. Washington, World Bank, 263–331.
- Peltonen, L. ja Litmanen, T. 2008. Nimby-kiistojen ratkaisumallit. Sijointuspäätösten sanelusta kohti vuoroaikutteista suunnittelua. Teoksessa: Kopomaa, T., Peltonen, L. ja Litmanen, T. (toim.). *Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta*. Helsinki, Gaudeamus, 237–265.
- Poncela, L.Q., Navarro, P.F., Fernández, C.S., Arozamena, J.G. ja Perez, M.B. 2004. Radon exposure in uranium mining industry vs. exposure in tourist caves. *Radiation Protection Dosimetry* 111: 41–44.
- Ruka-Kuusamon matkailuyhdistys 2009. Kuusamon matkailun tunnuslukuja – Toukokuu 2009. http://www.ruka.fi/site_images/Kuusamo0509.pdf
- Saavalainen, H. 2010. Uraaninetsijöiden into kaivosvaltauksiin romahti. *Helsingin Sanomat* 09.01.2010. A9.
- Sallinen, E. 2008. Riekkinen arvosteli uraanin palkkasotureita. *Savon Sanomat* 9.9.2008 <http://www.savonsanomat.fi/uutiset/savo/riekkinen-arvosteli-uraanin-palkkasotureita/217714>
- Sarpo, M. 2008b. Kehyttäminen Uraaniton.org -kansalaisliikkeen mobilisaatiossa. Ympäristönsuojelutieteen pro gradu -tutkielma. Bio- ja ympäristötieteen laitos, Helsingin yliopisto, 83 s. + liitteet.
- Sullivan, R. 2009. Reinforcing the pressure for high standards in mining. *Mining Environmental Magazine*, 4: 10–11.
- Suomela, P. 2008. Työ- ja elinkeinoministeriön kaivosylitarkastaja, suullinen tiedonanto.
- Viinikainen, T. 2004. Miksi ne pelkää? Ydinjätteiden loppusijoituksen SVA. Teoksessa: Sairinen, R. ja Kohl, J. (toim.). *Ihminen ja ympäristön muutos. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin teoriaa ja käytäntöjä*. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisu B 87. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Otamedia Oy, Espoo, 141–162.
- Väliverronen, E. 1996. Ympäristöuhkan anatomia. *Tiede, media ja metsän sairaskertomus*. Jyväskylä, Vastapaino, 240 s.

TONI EEROLA
Tammihaantie 2 A 10
02940 Espoo
toni_eerola@hotmail.com

GEOLOGI 2010

Lehti numero	Aineisto toimituksessa	Lehti ilmestyy
4 / 2010	13.8.	10.9.
5 / 2010	1.10.	29.10.
6 / 2010	5.11.	3.12.